

Soạn bài: Tính thống nhất chủ đề của văn bản

Soạn bài: Tính thống nhất chủ đề của văn bản

I. Chủ đề của văn bản

Câu 1:

Trong văn bản *Tôi đi học* của Thanh Tịnh, tác giả nhớ và kể lại những kỉ niệm trong ngày đầu tiên tựu trường: trên đường mẹ đưa đến trường, ở trường, ông đốc gọi tên, xếp hàng đi vào lớp, bài học đầu tiên.

Tác giả bày tỏ cảm xúc nao nức khi nhớ về buổi tựu trường đầu tiên; khi nhớ lại những kỉ niệm trong buổi đầu tiên đến trường ấy, tác giả sống với những tình cảm ấu thơ: sự thay đổi, cảm giác lớn lên, lạ lẫm khi đến trường, sợ sệt, rụt rè khi ông đốc gọi tên, xếp hàng, cảm giác thân quen, gần gũi với bạn, với thầy trong bài buổi học đầu tiên.

Câu 2: Có thể phát biểu chủ đề của văn bản *Tôi đi học* là: *kể lại những sự việc trong buổi đầu tiên đi học, tác giả đã bộc lộ ấn tượng sâu sắc về những tình cảm, cảm xúc ấu thơ trong sáng, hồn nhiên.*

Câu 3: Có thể hiểu chủ đề của một văn bản là *đối tượng và vấn đề chính* mà văn bản ấy biểu đạt.

II. Tính thống nhất về chủ đề của văn bản

Câu 1: Văn bản *Tôi đi học* nói lên những kỉ niệm của tác giả về buổi tựu trường đầu tiên căn cứ vào:

- Nhan đề: *Tôi đi học*
- Các từ ngữ: *kỉ niệm, buổi tựu trường, lần đầu tiên đi đến trường, sách vở, bút thước, trường Mĩ Lí, học trò, thầy, lớp, hồi trống, ông đốc trường, lớp năm, sắp hàng, bàn ghế, phấn, bảng đen, đánh vần, bài viết tập, ...*
- Các câu: *"Hằng năm... nao nức những kỉ niệm mơn man của buổi tựu trường.", "Buổi mai hôm ấy, một buổi mai đầy sương thu và gió lạnh, mẹ tôi âu yếm nắm tay tôi dẫn đi trên con đường dài và hẹp.", "Trước sân trường làng Mĩ Lí ... vui tươi và sáng*

sủa.", "Ông đốc trường Mĩ Lí cho gọi mới đến đứng trước lớp ba.", "Sau khi thấy hai mươi tám cậu học trò sắp hàng đều đặn dưới hiên trường, ông đốc liền ra dấu cho chúng tôi đi vào lớp năm.", "Một mùi hương lạ xông lên trong lớp.", "Nhưng tiếng phấn của thầy tôi gạch mạnh lên bảng đen đã đưa tôi về cảnh thật. Tôi vòng tay lên bàn..."

Tất cả đều thể hiện chủ đề của văn bản.

Câu 2: Các từ ngữ, chi tiết nêu bật ấn tượng sâu sắc về buổi tựu trường đầu tiên; cảm giác mới lạ xen lẫn ngỡ ngàng của nhân vật "tôi" khi cùng mẹ đi đến trường, khi cùng các bạn đi vào lớp và trong buổi học đầu tiên:

- Nao nức, mơn man, những cảm giác trong sáng ấy, từng bừng rộn rã,...
- Trang trọng, đứng đắn, lo sợ vẩn vơ, ngỡ ngàng, ngập ngừng e sợ, rụt rè, chơ vơ, vụng về lúng túng, run run theo nhịp bước rộn ràng trong các lớp, như thấy quả tim tôi ngừng đập, giật mình và lúng túng, nặng nề một cách lạ, thấy xa mẹ, ...
- Chi tiết đánh rơi vở; con đường quen nhưng tự nhiên lại thấy lạ; cảm nhận khác nhau về ngôi trước buổi tựu trường và trong buổi tựu trường; khóc nức nở khi ông đốc trường gọi tên; hình ảnh con chim con; ...

Câu 3: Xem ghi nhớ SGK

III. Luyện tập

Câu 1: Đọc văn bản sau và trả lời câu hỏi:

a.

* Đối tượng và vấn đề của văn bản:

- Đối tượng: rừng cọ quê tôi
- Vấn đề: sự gắn bó giữa cuộc sống người dân sông Thao với rừng cọ.

* Trình tự trình bày của văn bản:

- Phần đầu của bài văn miêu tả đời sống của cây cọ.
- Phần sau nói đến mối quan hệ giữa cây cọ và cuộc sống, sinh hoạt của con người; nhấn mạnh sự gắn bó bằng cách lặp lại nhiều lần từ ngữ rừng cọ.

Căn nhà tôi núp dưới rừng cọ.

Ngôi nhà tôi cũng khuất trong rừng cọ.

Ngày ngày đến lớp tôi đi trong rừng cọ.

- Phần cuối nói về sự gắn bó giữa con người và cây cọ.
- * Các phần ý lớn trong phần thân bài đã được sắp xếp rất rành mạch, liên tục.
- Đặc điểm và đời sống cây cọ.
- Mối quan hệ của tuổi thơ với cây cọ.
- Sự gắn bó của cây cọ đối với đời sống và sinh hoạt.

Vì vậy, theo em không thể thay đổi được sự sắp xếp này.

b. Chủ đề của văn bản trên là: rừng cọ và sự gắn bó giữa cuộc sống người dân sông Thao đối với rừng cọ.

c. Văn bản Rừng cọ quê tôi toát lên tình cảm gắn bó giữa người dân sông Thao với rừng cọ, thể hiện ở hai câu trực tiếp nói về tình cảm đó:

- "Chẳng có nơi nào đẹp như sông Thao quê tôi..."
 - "Người sông Thao đi đâu rồi cũng nhớ về rừng cọ quê mình..."
- d.** Các từ ngữ, các câu tiêu biểu thể hiện chủ đề của văn bản: *rừng cọ, cây cọ, thân cọ, búp cọ, lá cọ, chổi cọ, nón lá cọ, mảnh cọ, làn cọ, trái cọ, ...*

Câu 2: Trong các ý đã cho, ý (a), (c) phù hợp với chủ đề: "Văn chương làm cho tình yêu quê hương đất nước trong ta thêm phong phú và sâu sắc."

Làm cho tình yêu quê hương đất nước thêm phong phú và sâu sắc là một trong những đặc điểm trong chức năng tác động của văn chương; bên cạnh đặc điểm này, văn chương còn mang nhiều đặc điểm khác nữa về nội dung cũng như hình thức thể hiện. Sẽ không đảm bảo tính thống nhất chủ đề nếu chúng ta triển khai các ý (b), (d), (e) khi tạo lập văn bản với chủ đề "Văn chương làm cho tình yêu quê hương đất nước trong ta thêm phong phú và sâu sắc."

Câu 3: Các ý không phù hợp với chủ đề được nêu ra trong đề bài là (c), (g); Chủ thể của các cảm xúc là "tôi" - nhân vật của câu chuyện được kể trong văn bản *Tôi đi học*, chứ không phải của "tôi" - người phân tích; Cần điều chỉnh cách diễn đạt ý, chẳng hạn:

- Con đường vốn quen thuộc nhưng "tôi" lại cảm thấy lạ trong buổi đầu tiên đến trường;
- "Tôi" cảm thấy sân trường như rộng hơn, ngôi trường như cao hơn;

Câu 4: Theo em khi viết một văn bản cần chú ý những gì để đảm bảo tính thống nhất chủ đề:

- Phải xác định rõ đối tượng và vấn đề của văn bản sẽ tạo lập.
 - Khi lập ý, phải chú ý lựa chọn ý cho tập trung, sát với chủ đề và sắp xếp dàn ý theo trình tự trước sau thích hợp.
 - Cân nhắc các từ ngữ, câu thể hiện rõ chủ đề.
- Dựng các đoạn, phần của bài văn cho thống nhất, làm nổi bật chủ đề chính.